

CHRONOLOGIA

PRZEZ PYTANIA i ODPOWIEDZI

OD

JCHMSCIOW PANOW

K A W A L E R O W

Collegii Nobilium Warſzawſkiego *Societatis IESU*

R O Z T R Z Ą S N I O N A

Chronologia albo czaſopiſarſka nauka, ieſt wyrachowanie czaſu od ſtworzenia świata do czaſow naſzych, ma ſobie właściwe wyraży abo terminy, à te ſą znacznieyſze: Wiek, czas pięcioletni, (*Luſtrum*) Olympiada, Rok, Mieſiąc, Tydzień, Dzień, Era, Epocha, Egira, Okrąg, abo obbieg pewnego czaſu (*Cyclus*) Kalendarz, Epakta, Peryod, Anachronism, abo omyłka w rachowaniu czaſu. Wiek ieſt czas ſtoletni, *Luſtrum*, ieſt czas pięcioletni,

Olym-

Olympiada ieſt czas czteroletni, rok ieſt czas z dwunastu mieſięcy złożony, inny ieſt ſłoneczny, inny Xieżycowy, inny Astronomiczny, inny polityczny; Słoneczny polityczny; inny poſpolity, inny przestępny, Xiężycowy Astronomiczny, z mieſięcy Synodycznych, inny z Peryodycznych, poſpolity, inny przybyſzowy. 12. Mieſięcy Xiężycowych imiona biorą ſię od mieſięcy ſłonecznych; Niektòre Narody używaią Roku ſłonecznego, inne Xiężycowego. Sławnieyſze w Chronologii roki ſą: Etyopſki, Perſki tak Iezdegierdzki, iako Galaleńſki, Chińſki, dawny Grecki, Zydowſki poſpolity, cywilny i Kościelny, ſzabaſowy i Jubileuſzowy, Jubileuſzowy Chrześciańſki, Turecki, inſzego co rok dnia zaczynaiący ſię, Tatarſki, Klimakteryczny, Planetowy, Platonowy; początek roku u rożnych Narodow był, a u niektòrych iest ieſzcze rożny, iako to u Anglikow, Francuzow, Grekow, w Kancellaryi Rzymſkiey &c. Mieſiąc inny iest ſłoneczny, inny Xiężycowy, przybyſzowy, Wielkonocny, mieſiące Rzymſkie znaczą pobor Niemiecki. Dzień inny iest pzyrodzony, inny misterny, inny polityczny podług woli rożnych narodow ułożony, u Rzymian były dni

nazwa-

nazwane *Faſti, nefaſti, intercisi, Senatorii, comitiales, præliares, atri, juſti, comperendini*; dni zaś święte zwały ſię *feriæ*, i były troiakiego rodzaiu; Rzymianie przeciwny naſzemu liczenia dni mieſięcznych mieli ſpoſob, dzielili każdy mieſiąc na dni troiakiego rodzaiu to iest, na *Kalendas*, *Nonas*, i *Idus*. Spoſob łacny do zrównania liczby Rzymſkiey z naſzym liczenia ſpoſobem. Dni krytyczne u dawnych Lekarzow ſławne, a od teraźnieyſzych odrzucone. Ery nazwiſko zkąd pochodzi? Ery ſławne w dawney Chronologii ſą: Potop świata roku świata 1656. Era Troiańſka przed Erą Chrześciańſką 1184. Era Olimpiacka 776, Era Rzymſka 754. Era Babilońſka albo Nabonaſſara 747. Era Seleucydow 312. Era Hiſzpańſka 38, Era Akcyacka 30. Prawdziwe Narodzenie Chryſtuſa Pana 4. Era Chrześciańſka roku świata 4004. W nowey Chronologii ſławnieyſze Ery ſą: Era Męczennikow 284. Era Turecka abo Egira 622. Era Iezdegierſka. 632, Era Galaleńſka 1079, Era Chrześciańſka wynaleziona iest od Dyonizego Opata Rzymſkiego roku 527. z prawdziwym iednak CHRYSTUSA Pana Narodzeniem niezgadza ſię, w naznaczeniu ktorego uczeni ludzie wielką

ią trudność, ktòra pochodzi z niepewności śmierci Heroda W. z nieiednostayności liczenia lat Augusta, i Tyberyusza Cesarzow, z rożnych popisow świata, i dla tego w naznaczeniu prawdziwego roku Narodzenia CHRYSTUSA Pana rożnią się Authorowie 7 albo 8. rokami od założenia Rzymu iako Kepler, Petawiusz, Baroniusz, Wossyusz, Skaliger, Salian, Dyonizy mały, Jerzy Harvath. Większa iest trudność w naznaczeniu czasu, ktòry wypłynął od stworzenia świata do Narodzenia Chrystusa Pana, zkąd pochodzi tak wielka rożność, że iedni za drugich więcey liczą lat 3,368. iako to Alfons Kròl, Onufry Panvini, Suidas Jzaak Wossyusz, y Grecy, Text 70. tłumaczow ordynaryiny, Euzebiusz, Metrador, Jan Riccioli, Spondus, Text Samarytański podług Euzebiusza, Usser, Petaviusz, Lipoman &c. Ta rożność liczenia lat pochodzi z rożności textow, Samarytańskiego, Zydowskiego, i Greckiego 70. Tłumaczow, ktore w Chronologii wielce się z sobą niezgadzaią. Text Hebreyski zdaię się być nayprawdziwszym.

Epocha iest czas pewny znacznym iakim

przy-

przypadkiem zalecony, do ktòrego inne przypadki stosuią się, rożni się od Ery. Epochy zaś inne są Historyi Swiętey, à inne historyi polityczney, Epochy Historyi Swiętey znacznieysze są: Stworzenie świata, Potop onego, Powołanie Abrahama, wyście cudowne żydow z Egyptu, Poświęcenie kościoła Salomonowego, Uwolnienie Żydow z niewoli Egypskiey, Era Seleucydow: Historyi polityczney Epochy znacznieysze są Era Olimpiacka: Założenie Rzymu &c.

Okrąg (*Cyclus*) iest wieloraki Xiężycowy, słoneczny, Kościelny, albo Poczet Rzymski, Wielkonocny, Turecki, Tatarski, Chiński, &c. Xiężycowy okrąg wynaleziony od Metona iest czas lat 19, tego okręgu używanie, i sposob znalezienia onego na każdy rok; Okrąg słoneczny iest złożony z rokow 28. Sposob onego znalezienia na każdy rok; W. Kalendarzu Grzegorzowym trzeba lat 400. aby też same litery powracały do znaczenia Niedziel. Pocztu Rzymskiego przeciąg, ustanowienie i na każdy rok wynalezienie. Epakty

kty

kty opiſanie, na każdy rok wynalezienie, i używanie do znalezienia dni Xiężyca i ustanowienie Wielkiey nocy, w czym iednak omylić ſię można. Po naprawie Kalendarza iuż zdarzyło, ſię że Wielkanoc przypadła nie w pierwſzą, lecz w drugą Niedzielę po pełni po porownaniu dnia z nocą i podług rachunkow Astronomicznych ieſzcze to ſię trafi razy dwa w tym wieku. Okrąg Wielkonocny ſkłada ſię z okręgu ſłonecznego i Xiężycowego i iest potrzebny w Kalendarzu dawnym Juliuſzowym. Okrąg Tatarſki iest obbieg 12. rokow Xiężycowych. Okrąg Chińſki iest czas lat 60. początek onego według Piſarzow Chińſkich, nie zgadza ſię z Chronologią świętą: Peryod Juliuſzowy iest okrąg lat 7,980. Stworzenia świata przypada na r. 709. tego Peryodu, à pierwſzy rok Ery Chrześciańſkiey na rok 4,714. iest pewnym i stałym Chronologii prawidłem. Kalendarz iest rozłożenie roku na dni, tygodnie &c. Jnny iest dawny, inny nowy, dawny Rzymſki od Romula ułożony, pierwiey od Numy Pompiliuſza, potym że omyłkom podlegał, od Juliuſza Cesara przez Soſigenesa Matematyka był naprawiony, własne ma imie, nie był iednak Juliuszowy Kalendarz wydo-

ſko-

ſkonalony, dla tego muſiał podlegać odmianie, ktòra ſię stała za Grzegorza XIII. i to iest Kalendarz nowy nie tak iednak doſkonały, aby był nieomylny. Kalendarz ustawiczny ſkłada ſię z 35. Kalendarzow.

Według Warrona cały czas od Stworzenia świata do tych czas dzieli ſię, na czas grubą niewiadomością pokryty, czas baieczny, i czas historyczny, ktory zaczyna ſię od pierwſzey Olimpiady roku 776. przed Erą Chrześciańſką, Anachronism iest omyłka w Chronologii &c.&c.

Odpowiedzą na te Kweſtye Jchmść Panowie.

ALEXANDER SKUMIN, TYSZKIEWICZ Ciwun Wileńſki,
JAKOB MŁOCKI Staroſcic Zakroczymſki,
KAROL SIERAKOWSKI Obożnic Koronny,
LUDWIK Skumin TYSZKIEWICZ Kaſztelanic Mścisławſki.
MICHAŁ GŁĘBOCKI Kaſztelanic Kruświcki.
PIOTR JUNDZIŁŁ Podkomorzyc Grodzieńſki.
RAFAŁ CHOŁONIEWSKI Podkomorzyc Bełzki.
STANISŁAW KARCZEWSKI Podkomorzyc Czerſki
TADEUSZ MŁOCKI Staroſcic Zakroczymſki.
WILHELM ORSETY Łowczyc Podlaſki.

Dnia Mieſiąca Lipca roku MDCCLXIII.